

Isırgan Otu Kaynatılıp İçilmesi Sonucu Meydana Gelen Bilinç Durum Değişikliği ve Gecikmiş Ciddi Alerjik Reaksiyon

Altered mental status and delayed serious allergic reaction after drinking the boiled water of nettle (Urtica dioica)

Türkiye Acil Tıp Dergisi - Turk J Emerg Med 2008;8(3):136-138

Ahmet Tuğrul ZEYİN, Nurdan ERGÜN, Arif Alper ÇEVİK, Hamit ÖZÇELİK

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi,
Acil Tıp Anabilim Dalı, Eskişehir

ÖZET

Isırgan otu (*Urticaceae*) Anadolu'nun her yerinde doğal olarak yetişen bir bitkidir. Türkiye'de en sık görülen türü *Urtica dioica*'dır. Halk arasında kaynatılıp içildiğinde kanser tedavisinde, pankreas sorunlarında, kan şekeri yüksekliğinde ve soğuk algınlığında faydalı olduğuna inanılmaktadır. Lokal alerjik reaksiyonlar yaptığı iyi bilinmesine rağmen bilinç durum değişikliği ve gecikmiş ciddi alerjik reaksiyonlar şu ana kadar bildirilmemiştir. Bu yazıda, ısırgan otunun kaynatılıp içilmesi sonrası meydana gelen bilinç durum değişikliği ve saatler sonrasında gelişen ciddi alerjik reaksiyon olgusu sunuldu.

Anahtar sözcükler: Alerji; bilinç durum değişikliği; ısırgan otu.

SUMMARY

Members of nettle family plants (*Urticaceae*) are frequently found in Anatolia. In Turkey, the most seen kind is *Urtica dioica*. The people believe that the nettle is useful in cancer therapy, diseases of pancreas, high blood sugar and common cold. Although local allergic reactions of nettle is well known, altered mental status and delayed serious allergic reactions has not been reported yet. In the case report, we report a case of altered mental status and a delayed serious allergic reaction due to the ingestion of boiled nettle water.

Key words: Allergy; altered mental status; *Urtica dioica*.

İletişim (Correspondence)

Dr. Arif Alper ÇEVİK

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Acil Tıp
Anabilim Dalı, Eskişehir, Turkey.

Tel: +90 - 222 - 239 04 09

Faks (Fax): +90 - 222 - 239 04 09

e-posta (e-mail): cevik@ogu.edu.tr

Giriş

Isırgan (*Urtica*), ısırgangiller (*Urticaceae*) familyasının *Urtica* cinsinden Mayıs-Ağustos ayları arasında çiçek açan, bir senelik bir evcikli otsu bitki türlerinin ortak adıdır.^[1] Anadolu'nun her yerinde doğal olarak yetişir. Türkiye'de ve Avrupa'da en çok görülen türü *Urtica dioica*'dır.^[2] Halk arasında kaynatılıp içildiğinde kanser tedavisinde, egzemada, pankreas sorunlarında, yüksek kan şekeri durumunda, kan temizleyici, kan yapıcı, soğuk algınlığında ve idrar söktürücü olarak fayda sağladığına inanılmaktadır.^[2,3] Literatürde ısırgan otu kaynatılıp içilmesi sonrasında bilinç durum değişikliği ve gecikmiş ciddi alerjik reaksiyon olgusu şu ana dek bildirilmemiştir. Bu olgu sunumu ile ısırgan otunu kaynatıp içtikten hemen sonra gelişen bilinç durum değişikliği ve saatler sonrasında oluşan ciddi alerjik reaksiyonları bildirmeyi ve geleneksel tedavi yöntemleri ile kendilerini tedavi etmeye çalışan hastalara karşı hekimlerin dikkatli olmasının hatırlatılması amaçlandı.

Olgu Sunumu

Kırk beş yaşında erkek hasta aynı gün sabah saatlerinde baş dönmesi şikâyetiyle götürüldüğü ikinci basamak sağlık kuruluşundan, "bilinç durum değişikliği" nedeniyle acil servimize sevk edildi.

Hastanın genel durumu iyi-orta, bilinci açık, ajite, dezorianteydi ve kooperasyonu yoktu. Kan basıncı 130/70 mmHg, kalp atım hızı 120/dk, solunum sayısı 20/dk, vücut sıcaklığı 37,8 °C ve nabız oksimetre değeri %99 olarak ölçüldü. Ciltte yaygın hiperemik basmakla solan ve ciltten kabarık lezyonlar vardı. Ense sertliği, lateralizasyon gösteren nörolojik defisit ve patolojik refleks saptanmadı. Diğer

fizik bakıları normaldi. Parmak ucu kan şekeri 85 mg/dL ölçülen hastanın EKG'sinde sinüs taşikardisi vardı. Yakınlarından alınan bilgiye göre baş ağrısı, göğüs ağrısı, bulantı ve kusma şikâyeti olmayan hastanın özgeçmişinde herhangi bir hastalık ve ilaç kullanım öyküsü de yoktu.

Bilinç durum değişikliğini açıklamak üzere çekilen bilgisayarlı beyin tomografisi normal olarak yorumlandı. Lomber ponksiyon ile elde edilen beyin omurilik sıvısı incelemesinde patolojik bir bulguya rastlanmadı. Olası zehirlenme şüphesine karşı ilaç düzeyi taramaları cihaz arızası nedeniyle çalışılmadı. Böbrek fonksiyon testleri, karaciğer fonksiyon testleri normal sınırlarda idi. Tam kan sayımı, lökosit 12700/µL olması haricinde doğaldı. Akciğer grafisi normal olarak yorumlandı. İdrar tahlili normal olarak geldi.

Takip sürecinde koopere ve oryante hale gelen hasta ayaklarındaki kaşıntı nedeni ile "ısırgan otu"nu kaynatıp içtiğini ve sonrasında baş dönmelerinin başladığını ifade etti (Şekil 1). Gözlemi acil serviste devam ederken gelişinin üçüncü saatinde ani nefes darlığı ve uvula ödemi gelişen hastaya intravenöz (IV) H1-H2 bloker tedavisi uygulanmasına rağmen gerileme olmaması ve yutkunma güçlüğü gelişen hastaya 0,3 mg adrenalin SC ve 40 mg prednizolon IV uygulandı. Vital bulgularında anormallik gözlemlenmedi. Şikâyetleri gerileyen ve takibinde atağı tekrarlamayan semptomsuz seyrettiği 12 saat tamamlandıktan sonra reçetesi düzenlenerek taburcu edildi.

Tartışma

Bilinç durum değişikliği olgularına acil servislerde her gün sıkça karşılaşılmaktadır. Günlük iş hayatımızın rutin bir parçası haline gelen bu durum alkol, bazı endokrin sorunlar

Şekil 1. Isırgan otu.

(hipo-hiper glisemi, tirotoksikoz vb), metabolik anormallikler (üremi vb), travma, enfeksiyöz sorunlar (santral sinir sistemi enfeksiyonları, sepsis vb), serebrovasküler problemler ve zehirlenmeler gibi bir çok nedene bağlı olabilir.

Olgumuzda travma öykü ve bulgularının olmaması, metabolik anormalliğinin bulunmaması nedeniyle gelişinde sahip olduğu ateş yüksekliğinin santral sinir sistemi enfeksiyonu veya serebrovasküler bir olay yanında toksikolojik bir sorundan kaynaklanabileceği görüşü hakim oldu. Özellikle hastanın taşikardik, ateşinin yüksek, bilinç durum değişikliğinin ve ajitasyonunun olması “antikolinergik özellikte bir zehirlenme olabilir mi?” sorusunu akla getirmekteydi.

Ülkemizde ısırgan otunun yaprakları ve kökleri insanlar tarafından hekimlere başvurmadan geleneksel tedavide kullanılmaktadır. Isırgan otu direkt temas ile kontakt ürtiker yapabilmektedir.^[1,4-6] Bu etki otun iğnelerindeki histamin, asetil kolin ve serotonin nedeni ile gerçekleşmektedir.^[1] Olgumuzun gelişinde, cildinde saptanmış olan ciltten kabarıklık, basmakla solan lezyonların bir alerjik reaksiyon bulgusu olarak ürtikeryal birer döküntü olabileceği düşünüldü.

Isırgan otunun sistemik etkileri ise nadir görülmektedir. Isırgan otunun bu reaksiyonları lökotrien B4, lökotrien C4 ve histamin gibi geniş kapsamlı immünreaktif içeriğinden kaynaklanmaktadır.^[6] Bilinç durum değişikliğinin mekanizması ile ilgili literatürde net bir veriye rastlanmamakla birlikte atropin intoksikasyonu benzeri etkilerinin belirtildiği bir olgu bildirilmiştir.^[5] Bu olguda ısırgan otu haricinde başka bir bitkinin bu bulguların nedeni olmuş olabileceği de ifade edilmektedir. Bizim olgumuzda gelişen alerjik reaksiyonların öyküde belirtilen ısırgan otunun kaynatılıp, suyunun içilmesi ile geliştiğini söyleyebiliriz. Hastada gelişen yakınma ve bulguların literatürde belirtildiği gibi atropin benzeri bulgulara, taşikardi, vücut sıcaklığında artma ve ajitasyon dışında benzemediğini görmemize rağmen, *Urticaceae* bitkisi ile yapılan araştırma ve yayınlarda kardiyovasküler sistemde hipotansiyon ve bradikardi etkisi gösterebileceği belirtilmektedir.^[7] Bu nedenle olgumuzdaki atropin benzeri (antikolinergik) zehirlenme bulguları hastanın otları kullanımı esnasında karışan bir başka bitki tarafından da gerçekleştirilmiş olabilir. Hasta bu konuda bir bilgi verememiştir.

Sistemik etkilenme olarak ortaya çıkan uvula ödemi ve ne-

fes darlığı, ısırgan otu suyunun içilmesinden yaklaşık 10 saat, acil servise gelişinden üç saat sonra meydana geldi. Bu gecikmiş klinik tablo da ısırgan otunun sistemik kullanımını sonrasında görülen ciddi bir reaksiyondur ve literatürde rapor edilmemiştir. Aslında alerjik reaksiyonların bifazik bir seyir gösterebileceği bilinmektedir. Bazı raporlarda olguların %20'si oranında mediyatörlerin gecikmiş olarak alımdan 4-8 saat sonrasında ikinci kez salınımına bağlı olarak ciddi alerjik reaksiyonların olabileceği belirtilmiştir.^[8] Bu da hastamızdaki cilt bulgularının ilk reaksiyon, sonradan gelişen ciddi alerjik bulgularının ise ikinci bir salınma bağlı oluşan reaksiyon olabileceğini düşündürmektedir. Hastamızın nefes darlığı yakınması ve uvula ödemi bulgusu medikal tedavi sonrasında geriledi ve hasta 12 saatlik semptomsuz bir dönem sonrasında reçetesi düzenlenerek taburcu edildi.

Sonuç olarak, *Urticaceae* (ısırgan otu) bitkisini kaynatarak içen olgularda bilinç durum değişikliği gelişebilmektedir, bunun *Urticaceae*'nin kendisinden mi yoksa beraberinde eklenmiş olabilecek diğer bitkilerden mi kaynaklanmış olabileceği literatürde net değildir. Fakat *Urticaceae*'nin kendisi hem lokal hemde sistemik ciddi reaksiyonlar yapabilir, hatta bu reaksiyonlar hastaların hayatlarını tehdit eder ölçüde olup, geç olarak da karşımıza çıkabilir. Bu ve benzeri olgularla karşılaşılan acil servis hekimlerinin gecikmiş ciddi reaksiyonlar için de dikkatli olması uygun olacaktır.

Kaynaklar

1. Masias MA, Positano RG. Urticaceae poisoning. *J Am Podiatr Med Assoc* 1990;80:613-6.
2. Türkdoğan MK, Ozbek H, Yener Z, Tuncer I, Uygan I, Ceylan E. The role of *Urtica dioica* and *Nigella sativa* in the prevention of carbon tetrachloride-induced hepatotoxicity in rats. *Phytother Res* 2003;17:942-6.
3. Gülçin I, Küfrevioğlu OI, Oktay M, Büyükkökroğlu ME. Antioxidant, antimicrobial, antiulcer and analgesic activities of nettle (*Urtica dioica* L.). *J Ethnopharmacol* 2004;90:205-15.
4. Morgan M, Khan DA. Stinging nettle anaphylaxis. *J Allergy Clin Immunol* 2003;111:s98.
5. Hammond-Tooke GD, Taylor P, Punchihewa S, Beasley M. *Urtica ferox* neuropathy. *Muscle Nerve* 2007;35:804-7.
6. Caliskaner Z, Karaayvaz M, Oztürk S. Misuse of a herb: stinging nettle (*Urtica urens*) induced severe tongue oedema. *Complement Ther Med* 2004;12:57-8.
7. Legssyer A, Ziyat A, Mekhfi H, Bnouham M, Tahri A, Serhrouchni M, et al. Cardiovascular effects of *Urtica dioica* L. in isolated rat heart and aorta. *Phytother Res* 2002;16:503-7.
8. Brady WJ Jr, Luber S, Carter CT, Guertler A, Lindbeck G. Multiphasic anaphylaxis: an uncommon event in the emergency department. *Acad Emerg Med* 1997;4:193-7.